

MESTRE DE CAPÇALERA

Escrits essencials d'educació

A càrrec de Toni Giménez i Fajardo

DEIXA'T DE TEORIES!

Teoria de l'educació *versus* pràctica educativa

La millor pràctica és una bona teoria.
Ludwig Edward Boltzmann, premi Nobel de física

*No hi ha res tan pràctic com una bona teoria,
si bé cal tenir la pràctica de saber quina teoria cal escollir.*
Henri Poincaré, matemàtic francès de principis del segle XX

La teoria (del grec *theoria*: contemplar, observar sense participar ni intervenir en l'acció) és la fonamentació de la pràctica. La teoria és una elaboració intel·lectual. La pràctica ens porta a una realitat empírica, la repetició d'uns actes que poden esdevenir rutina, obrar sense pensar o treballar amb intuïció.¹ Teoria i pràctica no són oposades entre elles, més aviat es complementen. No es dona una sense l'altra. Allò teòric (el món de les idees) legitima l'acte pràctic, el fonamenta i li dona sentit. La teoria fonamenta la pràctica i amb la pràctica arribem a la perfecció que dona fonament a la teoria. La teoria fonamenta la pràctica i amb la pràctica arribem a la perfecció que atorga fonament a la teoria. Com a molt, teoria és oposada a tècnica.

La teoria de l'educació és una teoria explicativa i global dels processos educatius. L'ésser humà és ésser d'experiència, però també de contemplació. L'educació pressuposa una certa concepció de la persona i de la societat, fet que no significa que sigui precisa una antropologia o una teoria social per fer teoria de l'educació.² Amb tot, és difícil harmonitzar teoria de l'educació i pràctica educativa perquè als llibres, les idees acostumen a fer goig mentre que la pràctica és més indòmita.³ Per això és molt important tenir una gran capacitat d'improvisació, encara que perquè doni resultats cal que la base teòrica sigui consistent. La teoria de l'educació s'ocupa de reflexionar sobre què és l'educació, esclarir el seu concepte i naturalesa: establir-ne els principis. La teoria de l'educació⁴ és una part de la pedagogia general (més pragmàtica i que estudia els mètodes) que estudia l'essència de l'acte educatiu: naturalesa, fins, factors que el constitueixen i els papers tant d'educador com d'educand. La teoria de l'educació estudia l'objecte en la seva globalitat.⁵ Les tècniques educadores s'ocupen de com cal educar. Qualsevol pràctica educativa ha d'estar fonamentada en un saber teòric explícit i, paral·lelament, tota teoria ha d'estar vinculada a una comprovació empírica.⁶ La teoria és una elaboració intel·lectual. La pràctica ens porta a una realitat empírica, la repetició d'uns aspectes que esdevenen rutina, obrar sense pensar o treballar amb intuïció.⁷ Quan la teoria serveix de poc per a la pràctica, no és culpa de què la teoria no serveixi, sinó de què no hi ha prou teoria, encara.⁸ En tant que professionals de l'educació, som teòrics, no podem dir que la feina dels tècnics (mestres, educadors/educadores del lleure...) és cent per cent pràctica i prou. Quan

decidim quina metodologia utilitzarem o com realitzarem una determinada activitat, ja estem teoritzant. El fet educatiu necessita d'una teoria que el fonamenti; aquesta és la paraula clau: fonamentació. Això és el que justifica perquè escollim una determinada manera d'educar i no una altra. Equivocats o no, les nostres decisions pedagògiques han de venir avalades per teories que les sustentin, és l'únic que ens dóna la seguretat de què allò que fem és correcte en el nostre cas –ho hem reflexionat a fons– i no en debades. L'educació és activitat. Aristòtil va diferenciar tres modalitats d'activitat: la teorètica –*theoria*– o veure per veure, la poètica –*tekhné*– o veure per fer, i la pràctica –*praxis*– veure per ésser. La primera activitat al·ludeix al conèixer, la segona al fer i la tercera al fer-se.⁹ La finalitat de la investigació pedagògica és la de generar discursos que ajudin als pràctics a comprendre la seva pràctica.¹⁰ La pedagogia, per exemple, s'ocupa de què és l'educació i d'aquí es passa al camp pràctic amb les tècniques educadores (o sigui, com cal educar). La praxi porta a la reflexió que porta novament a la praxi i, com deia Roger Cousinet, quan ja portes anys de pràctica, ja pots teoritzar. Construïm la teoria a partir de l'observació i de l'experiència i cal que pugui ser falsejada, amb tot, cada infant és una sorpresa i pot engegar a rodar qualsevol teoria.¹¹

Setembre 2021.

¹ Joan Mallart, Marta Teixidó, Conrad Vilanou, *Repensar la pedagogia, avui*, Vic: Eumo, 2001: 6.

² Victòria Camps, *Virtudes públicas*, Madrid: Espasa Calpe, 1993: 110.

³ Juli Palou (coautor amb Jaume Cela), *Amb veu de mestre*, Barcelona: Edicions 62, 1993: 35.

⁴ José María Quintana, *Por una pedagogía humanista*, Madrid: Dykinson/Narcea, 1996: 167.

⁵ José María Quintana., *Por una pedagogía humanista*, Madrid: Dykinson/Narcea, 1996: 104.

⁶ Mercè Torrents (Folgueroles, 1928 – Barcelona, 1999) al capítol “Acció i pensament en Mercè Torrents i Bertrana”, d'Eulàlia Collelldemunt i Carme Torrents, al llibre *Pedagogía amb veu de dones*, de Pilar Heras i Conrad Vilanou, Barcelona: Publicacions de la Uniersitat de Barcelona, 1999: 97.

⁷ Joan Mallart, Marta Teixidó, Conrad Vilanou, *Repensar la pedagogia, avui*, Vic: Eumo, 2001: 6.

⁸ Segons Immanuel Kant.

⁹ Octavi Fullat, *Educació: violència i eròtica*, Barcelona: Edicions 62, 1986: 11.

¹⁰ Philippe Meirieu, *Frankenstein educador*, Barcelona: Laertes, 1998: 92.

¹¹ Marta Mata, al llibre de Raimon Portell *Marta Mata, El camí de l'escola*, Barcelona: Associació de Mestres Rosa Sensat, 2007.